

लर्ड छर्ट डिक्स डिमार्शेली नागिंहि
डिमार्शेली नागिंहि लक्षणे मुकाबला कर्तिंहि इतरात्र झाले ()
मुकाबला डिमार्शेली प्रत्यक्ष लर्ड छर्ट डिमार्शेली डिमार्शेली मुकाबला
दुःख
लर्ड छर्ट डिमार्शेली नागिंहि लक्षणे मुकाबला डिमार्शेली डिमार्शेली

माझा छोटा नातू साधारण अडीच वर्षाचा असेल. एकदम मोठ्याने रडत तो
माझ्याकडे आला. रडणे आणि हुंदके आवरताच येत नव्हते त्याला. काय झाले
हे नीट सांगतासुद्धा येईना, इतकं दुःख अनावर झालेल. त्याला समजावण्याचा
प्रयत्न करीत असतानाच कोणीतरी भेटायला आल आणि माझा अर्धा तास
त्यांच्याशी बोलण्यातच गेला. आता नातवाची स्वारी का रडत होती ते पाहिलं,
तर तो एक खेळण घेऊन त्यात इतका रमून गेला होता, की थोड्या वेळापूर्वी
इतकं रडण्यासारखं काही घडलेलं होतं याची आठवणच राहिलेली नव्हती !

बालकांच्या स्वभावाचा हा विशेष आहे. भूतकाळ इतक्या पटकन विसरून
ती वर्तमानात येऊ शकतात. म्हणूनच ती इतकी आनंदी असतात. संत-
महात्मेदेखील असं करू शकतात, म्हणून लोकांना ते बालक-स्वभाव आहेत
असेच वाटते. मग जसजशी बालकं मोठी व्हायला लागतात, तसतशी ती आपलं
अनुकरण करून दुःखात गुरफटून राहायला शिकतात. भोगून सरलेलं दुःख
आपण मनातून जरासुद्धा कमी होऊ देत नाही, इतकी त्याची उजळणी करीत
राहतो.

अशा प्रवृत्तीसाठी योगशास्त्राचा इशारा आहे की भविष्यात येणारं जे अजून
न आलेलं दुःख आहे, त्याचं फक्त निराकरण होऊ शकतं. पण जुनी दुःखं
उगाळण्यात आपण इतके गुंग झालेले असतो की आणखी नवी दुःखंसुद्धा
आपल्या वाट्याला येऊ शकतील, याचं भानच राहात नाही. मग बेसावध
राहिल्यामुळे पुढचे धक्के इतक्या जोरात बसतात की माणूस पार भुईसपाट होऊन
जातो.

भूतकाळापासून शिकायचं असतं हे खरं; पण त्यासाठी त्यातच गुरफटून
राहण्याचा फार मोठा धोका असतो, तो टाळायलाच हवा. मागचं आव्हान
पेलताना झालेल्या चुका पुन्हा होऊ नयेत याची काळजी घ्यायलाच हवी. पण

आपल्यामध्ये अगदी नव्या प्रकारच्या चुका करण्याची क्षमता असते, हे विसरून कसे चालेल ?

दुसऱ्या महायुद्धाच्या वेळी ब्रिटिश राष्ट्रनेत्यांच्या धोरणावर टीका करताना विन्स्टन चर्चिल मिश्कीलपणे म्हणाले होते, की दुसरं महायुद्ध सुरु झालं तेव्हा इंग्लंडची पहिलं महायुद्ध जिंकण्याची तयारी पूर्ण झाली होती. त्यामुळे जर्मनीची मुसंडी रोखता येण शक्य झालं नाही आणि कितीतरी नुकसान झालं. होऊन गेलेल्या दुःखातच नव्हे, तर सुखातही गुरफटून बसायची सवय घातकच. त्या सवयीमुळे वर्तमानाचेच भान सुट्टे तर भविष्याची काय बात ? मग आपल्या आयुष्यात आपण फुटबॉलची भूमिका स्वीकारतो. असे झाल्यावर सर्व बाजूंनी लाथाच बसणार !

– भीष्मराज बाम

(‘मना सज्जना’ या पुस्तकातून)